

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การถ่ายทอดความรู้หัตถกรรมท้องถิ่น กรณีการทำกระดาษสา บ้านท่าล้อ
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ชื่อผู้เขียน นายสมศักดิ์ วชิรพันธ์

ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภิต ดวงสา	กรรมการ
อาจารย์ ดร. อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดความรู้หัตถกรรมท้องถิ่น กรณีการทำกระดาษสา บ้านท่าล้อ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ และพัฒนาการการถ่ายทอดความรู้ ศึกษาองค์กร บุคคล และ/หรือกลไกที่มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้และศึกษาปัจจัยที่มีผลให้การถ่ายทอดความรู้ หัตถกรรมท้องถิ่น เกิดการเปลี่ยนแปลง

วิธีการศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เน้นการวิเคราะห์แบบองค์รวม (Holistic) ปรากฏการณ์การถ่ายทอดความรู้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พื้นที่ที่ศึกษาคือบ้านท่าล้อ หมู่ที่ 9 ตำบล บ่อแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีหัตถกรรมการทำกระดาษสามากที่สุดในภาคเหนือ และเป็นหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ในเขตชานเมือง สภาพเศรษฐกิจและสังคม เปลี่ยนแปลงไปตาม แสการพัฒนาประเทศค่อนข้างมาก ผลการวิจัยพบว่า

การถ่ายทอดความรู้การทำกระดาษสา เป็นการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นทักษะ ความคิด ทักษะ ความรู้ในการจัดการ ในอดีต เป็นการถ่ายทอดภายในครอบครัวโดย พ่อ แม่ ถ่ายทอดให้ ลูกหลาน โดยวิธีการใช้คำบอกเล่าสาธิต และปฏิบัติจริง โดยผู้ถ่ายทอดเป็นผู้ประเมินผล ต่อมา มีการทำกระดาษสามากขึ้น ส่วนราชการ กลุ่มองค์กรชาวบ้าน และลูกค้าเข้ามาทำหน้าที่ช่วยใน

การถ่ายทอดเนื้อหาที่เป็นเทคนิคใหม่ ๆ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ผีกรอบม ประชุม สัมมนา และการสาธิตในปัจจุบัน กระบวนการผลิตกระดาษปรับตัวเป็นธุรกิจเต็มตัว มีการจ้างแรงงานเข้ามาทำเฉพาะอย่าง การถ่ายทอดมีทั้งส่วนที่เป็นสถาบันครอบครัว เจ้าของธุรกิจ ลูกค้า และส่วนราชการโดยทำการถ่ายทอด เฉพาะ เรื่อง

การถ่ายทอดความรู้มีการปรับ เปลี่ยนพัฒนาตลอดเวลา เพื่อต่อสู้และปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การปรับ เปลี่ยนที่พัฒนา ดังกล่าวมีทั้งในส่วนผู้ให้การถ่ายทอด ผู้รับการถ่ายทอด เนื้อหา และวิธีการ

องค์กร และบุคคลที่มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ คือสถาบันครอบครัว องค์กรชาวบ้าน เจ้าของธุรกิจ ลูกค้าและส่วนราชการ ซึ่งแต่ละองค์กรทำหน้าที่ที่ต่างกันเล็กน้อยแตกต่างกัน ตาม ยุคระยะเวลา และความเหมาะสมตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจัยที่มีผลให้การถ่ายทอดความรู้เกิดการ เปลี่ยนแปลงคือทางด้าน เศรษฐกิจ ได้แก่ ความต้องการของตลาด การพัฒนาที่ตั้งโรงงานสู่ เมือง ระบบการค้าสมัยใหม่ และระบบการผลิต แบบอุตสาหกรรมทางด้านสังคม ได้แก่ การพึ่งตนเอง ภูมิปัญญาชาวบ้าน จำนวนแรงงานในครอบครัว ทางด้านเทคนิควิทยา ได้แก่ เทคโนโลยีการผลิตที่พัฒนาขึ้นมา ทางด้านสภาพทางกายภาพ ได้แก่ การลดลงของป่าไม้ และความแห้งของน้ำในแม่น้ำในบางช่วงเวลา

Thesis Title Local Handicraft Knowledge Transfer : A Case
of Sa-paper Production in Talaw Village,
Muang District, Lampang Province

Author Mr. Somsak Wachiraphantu

M.Ed. Nonformal Education

Examining Committee

Assoc. Prof. Dr. Chukiat Leesuan Chairman

Assist. Prof. Dr. Dusit Duongsa Member

Lecturer Dr. Anurak Panyanuwat Member

Abstract

The purposes of this research, namely Local Handicraft Knowledge Transfer : A Case Study of Sa-paper in Ta-Law Villaga, Muang District, Lampang Province, were to study the process and development of knowledge transfer in the local handicraft production. The study also focused on finding out the roles of organizations, personnel, and mechanism that were related to such a knowledge transferring process.

The researcher employed a qualitative research method to conduct this study based on the use of holistic approach in analysing the information gathered within the target community. It was formerly found that the local handicraft of sa-paper production was

conducted there as the most productive area of Northern Region. This village has been situated in the suburb area of Lampang and also highly effected by social and economic changes. However, the main findings of this study were as follows.

Knowledge of sa-paper production has been transferred through many generations within the households of each family. The parents mainly transferred their skills, attitudes, and managerial methods in addition to knowledge to their children by means of practices, narations, and demonstrations. The parents as the knowledge providers also functioned as the evaluators for such informal and lengthy training courses. Since sa-paper has been produced increasingly, more transfers of knowledge and skills were given to the villagers in various forms such as short-term training courses, seminars, meetings and demonstrations. For the time being, the production became a full business. Outside people approached the village in various manners such as businessmen, customers, employees and even government officers as trainers and providers of some specific matters.

The transfers were always adjusted relating to the dynamic social and economic changes. These adjustments could be noticed from the providers, reciepients, contents and methods. This study also found that organizations and personnels had a significant role in knowledge transfers. These were family institute, village

organizations, business owners and government agencies of which each functioned differently in both quantity and time appropriately.

Four main factors that affected changes in knowledge transfer were economic, social, technological and physical factors. The economic factors consisted of marketing needs, labours, modern trading systems and industrial production systems. The social factors were self-reliance principle, local wisdoms and labour force within each family that the villagers still relied on. The technological factor was concerned with production development. Finally, the physical situation consisted of deforestation and drought appeared in some occasions.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved